

וגם באנגליה היו דנים את הגונב המשה סלעים למיתה ללא כפרה⁹². וכן כתוב ב"פחד יצחק": "עונשים הגנבים במיתה"⁹³.

ועתה נשוב לענינו: רב אבא שנצטוו מטעם ראש הגולה לעיין בדינו של בר המא והפך בזכותו בפסלו את העדים שהעידו לחובתו והצילהו מדינו הקשה של ניקור עיניו או משמתא⁹⁴ איך הר"ש לקבל "לכרטיה זכולי שניה"? האם לא חשש רב אבא לרינון של אבק שוחד?

תינח מה ש"נשקיה אכרעיה", שהרי לא היה באפשרותו להחזיר לו את נשיו קותיו ומה שנשק נשק אבל היאך קיבל ממנו את מתת מס גלגלתו שישלם בעבורו כל שנותיו?

יובן בהא "דרכי חנינא ורבי יונתן הו קיימי אתא ההוא גברא גחין ונשקיה לרבי יונתן אכרעיה א"ל רבי חנינא: מאי האי? א"ל: כותב נכסיו לבניו הוא ועשיתיהו לזניה; אי אמרת בשלמא לאו דינא משום הכי עשיניהו אלא אי אמרת דינא הוא עשיניהו בעי?"⁹⁵

מצאנו למדים שגם רבי יונתן לא מיחה בהאי גברא שמתוך רגשי תודה "נשקיה לרבי יונתן אכרעיה" ולא ראה רבי יונתן בנשיקתו של האי גברא משום שוחד דברים או בתור גמול וגם שמענו שאם "דינא הוא, עשיניהו בעי?"

וגם רבי אבא באמת היה פטור מ"כרגא, ד"אמר רבא שרי ליה לצורבא מרבנן למימר לא י"היבנא אכרגא"⁹⁶. וכתב הרמב"ם: "הקילה התורה מת"ח חקי המלכות הארנוניות ואכסניות החיל והוקים המיוחדים בכל איש ואיש והם נקראים כסף גולגולת יפרעו בעבורם"⁹⁷ וזוהי גם דעת רמב"ן⁹⁸ וגם הרא"ש סבר כן⁹⁹.

ובכן פטרהו ממה שהיה בלאו הכי פטור.

ועוד להסביר את חומר הדין שאמרו גדולי הפוסקים להעניש את העבריין שכן כתב גאון: "ועתה רבותי אל תתנו יד לפושעים להיות כל איש צורך כ" מתלהלה היורה זיקים ויאמר שוגג הייתי אך העמידו בית דין והכו וענשו למוגדר מילתא"¹.

[כז] א"ל ריש גלותא לרב אבא בר יעקב: פוק עיין בה אי ודאי קטל ליכהיוהו לעיניה.

כתב הרא"ש באחד שגידף את ה"ש"ראוי הוא שיתקדש השם באבוד הר"שע הזה וכו' דעתי היתה נוטה להוציא לשונו מפיו ויחתכו רוב המדבר שבלי שונו"⁸⁴ על אף שבחוץ לארץ אין סמוכין ו"בית יוסף"⁸⁵ מביא בשם הרא"ש⁸⁶ על אודות "אלמנה שנתעברה מעכו"ם מפני שהענין היה מפורסם היה בדעת השואל לחתוך חוטמה כדי לשחת פניה שקשטה בפני הבעל ושתפרע לאדוני העיר קצת ממון ושאלו את פיו אם היה מסכים בזה" והשיב "יפה דנתם; יחתכו חוטמה כדי לשחת תואר פניה כדי שתתגנה על מנאפיה ודבר זה יעשוהו פתאום כדי שלא תצא לתרבות רעה".

אמנם בתשובות הרא"ש שלפנינו (ד"פוס ורשה, תרכ"ח) איתא רק "שתפרע לאדוני העיר קצת ממון". ואין זכר לח"תיכת חוטמה כנראה השמיטו את הקנס החמור הזה שלא לתת לשונאי היהדות מקום לקטרג.

ובאמת הרי ממנהג דינים של ערכאות אמרו לדונה, ש"הרי כך הוא נימוסם והיא שהיתה כרוכה אחריהם עליה ל"הרגיש מבשרה את טיבם וטיב נימור" סיהם שכן העיד הכתוב: "ועשו אותך בחמה אַךְ ואזניך יסירו" (יחזקאל כג, כה). ש"הם תפארת הפרצוף"⁸⁷.

ברם, "איך היו דנין דיני נפשות בלא סנהדרין ואמרו לי הורמנא דמלכא הוא והנחתי להם כמנהגם אבל מעולם לא הסכמתי להם על אבוד נפש"⁸⁸.

ואף המאירי כתב: "ואף בכל דור ודור יש רשות למנהיגי גדולי הארצות לענוש ולהרג דרך הוראת שעה"⁸⁹.

ור"י דון אברבנאל כתב: "או"ה בני מוסיהם שיהרגו ויתלו על העץ את הר"גונב שור או שוה או שאר המטלטלים. ומהם הניחו שיכרתו אזניו בפעם הראשונה ובשנית יומת"⁹⁰.

והתאונן בעל העיקרים על מעשה אכ"זריותם של בעלי דת "האהבה" "כי הגונב ממון בין רב בין מעט יומת וזה דבר ימאן אותו השכל האנושי"⁹¹.

מתוך
כפי
הר"ם

90 ירושלמי תרומות פ"ז ועיין תוס' כתובות לב. ד"ה "דאין" ותוס' מכות ד: ד"ה "אלא" ותוס' חולין קח. ד"ה "דחידוש".
91 חולין קח. 82 ירושלמי כתובות פ"ג, ה"א. 83 בבא מציעא ו ועיין רש"י שם.
94 שו"ת הרא"ש כלל יז סימן ה. 85 בית יוסף חו"מ סי' ב.
96 שו"ת הרא"ש שם. 87 ע"ב. 88 שם. 89 המאירי סנהדרין דף גב.
90 אברבנאל משפטים כב, ג. 91 ספר העיקרים מאמר ג. 92 ראה "שבילי עולם".
93 "פחד יצחק", ערך "גוי".
94 ראה רש"י ד"ה "לכהיוהו לעיניה".
95 נדרים סב:

97 רמב"ם בפירושו לאבות פ"ה, מ"ה.
98 מובא בשלטי גבורים לבבא מציעא פ"ט.
99 שו"ת הרא"ש כלל טו אית ד"ט. וראה ספרי "זוטר של ים" דף רלו. ועיין שו"ת מהר"ם אלשקר סי' יט.
1 עיין במלואים של אוצרה"ג למסכת מגילה.